

visió, l'anus tot el més lluny que ha pogut de la boca per a evitar que aquesta ingereixi les desferres digestives, però l'urbanisme ha contrariat les precaucions de la naturalesa i retorna a la boca aquestes desferres per via subcutània i indirecta. Tot el que es refereix a la tifoide dona la raó sobrada a Legendre, però, si hi ha un cas exemplar és el de l'epidèmia del 1914.

Quan ja s'havien tancat i desviat les aigües de Montcada per a evitar que els ciutadans en beguessin, fou resseguida pels minadors la via conductora. En un lloc que es creu que corresponia sota la Sagrada Família, les arrels d'acàcia havien reventat la mina (d'aquestes cues formades d'arrels i que penetren les conduccions subterrànies d'aigua, els minadors en diuen guilles). Segons conta el doctor Claramunt pocs metres més amunt els minadors sentiren una mala olor intensa i altament molesta que els avisava que a poca distància un dipòsit de latrina havia esquarterat la conducció. Efectivament, trobaren les parets ennegrides, regalimant brutícia que procedia d'una casa el propietari de la qual, en construir el dipòsit, per a estalviar-se una paret, n'havia utilitzat una de les de la mina, igual com fan als pobles amurallats els veïns que aprofiten la muralla per a bastir-hi la seva casa.

Els minadors no sabien on es trobaven. És difícil sota terra orientar-se i l'autor no sap si es prossequiren les recerques per a determinar amb tota certesa a quin carrer i casa s'esqueia la transgressió. Si es prossequiren no en manifestaren els resultats. El doctor Claramunt, per daler científic, anys després investigà d'on podia partir la infecció de la mina i en el lloc on probablement corresponia hi havia una casa en la qual, a darreries del mes d'agost del 1914, hi hagué dues defuncions de tifoide. Això explica que en el mes d'octubre esclatés amb tota la seva violència l'epidèmia. Un ciutadà, segurament honorable, no havia dubtat per gasiveria a produir un trastorn tan enorme a la ciutat.

Però no està sol aquest ciutadà poc aprensiu: els que pensen com ell formen un estol ben nodrit entre els propietaris. La seva mentalitat està del tot allunyada de l'esforç higiènic que fa la ciutat. En 1913 l'arquitecte i alt funcionari del Municipi afecte al servei de clavegueres, Jaume Gustà i Bondia, retreu aquest defecte als veïns benestants. En una memòria descriptiva de les clavegueres d'aquell temps, recent construïdes moltes d'elles, fa notar la lentitud amb què els propietaris ajuden al sanejament.

Com aleshores podem parlar ara: malgrat que el Municipi hagi incrementat fent grans despeses les vies subterrànies per a la conducció d'excretes i aigües residuals, ells relenteixen la cooperació a

la sanitat pública. Els pous i dipòsits de matèries fecals formen un llit de putrefacció sota la ciutat de pedra i d'esperit. Poc es pensen els ciutadans el tou d'immundícia i podridura que tenen a pocs metres dels seus peus, explosiu monstruós que amenaça constantment la seva vida i que un dia pot esclatar amb tràgica força com en 1914. No és desmesurat ni hiperbòlic quan el doctor Cera m'escriu, referint-se a aquest punt, que vivim damunt d'un volcà. Volcà més terrible, perquè del de flames i fums ja en desconfiaríem i poc ens hi atansaríem, mentre que d'aquest, que tantes vegades ens ha punit amb crueltat i constantment ens avisa la seva persistència, ens en refiem i res no fem per evitar-ne les malifetes.

Segons tècnics de l'Ajuntament, el 50 per 100 de la població aboca les seves excretes a dipòsits en lloc de les clavegueres. Segurament que aquests tècnics han fet el càlcul a veüll perquè la clandestinitat en aquests casos fa molt difícil de precisar xifres. Les nostres referències són les següents: la companyia encarregada de l'extracció de latrines cuida 2.446 pous, repartits en els següents sectors: a Barcelona, casc antic i Eixample, 451; Gràcia, Sant Gervasi i Sarrià, 566; Sant Andreu, Horta i Sant Martí, 1.095; i Hostafrancs, Sants i Les Corts, 334. Cada pou d'aquests té una cubada mitjana de cinc metres cúbics. Segons dades certes, els de construcció impermeabilitzadora són en quantitat mínima, un centenar com a màxim. Tots els altres no s'impermeabilitzen fins al cap de molt temps, fins que la crosta d'immundícia els estuca i no poden traspuar. Mentrestant, aigües brutes i dejeccions infiltren la terra que els envolta i escampen la seva podridura bastants metres més enllà; molts cops infectant pous d'aigua que veïns desaprensus i fàbriques fan servir per a beure o per a usos industrials. En l'actualitat els pous impermeabilitzats després d'haver infectat el seu redòs acumulen 12.225 metres cúbics de matèries excrementícies.

Però aquestes xifres no són més que una part mínima de la realitat. Com diem, la impermeabilització s'assoleix amb el transcurs del temps. De manera que són molts més els que es troben en ple treball d'infectar les terres properes, les deus d'aigua i tot el que es posi en contacte amb aquells enormes cultius de microbis. Turró ja féu remarcar fa molts anys que tota remoció de terres del subsòl de Barcelona coincideix amb una exacerbació de l'endèmia tífica; és que el ciutadà en trepitjar-les amb les sabates transporta els bacils que més tard per un mitjà o altre, conduïts sempre per les mans, arribaran a la boca i ens infectaran.

Qui en pot estar ben assabentat ens assegura que sense exageració, els pous coneguts i cuidats de Barcelona antiga i Eixample, Gràcia, Sant Ger-